

Людмила Галаєвська,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПНУ

МЕТОДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЛІНГВОДИДАКТИЧНІЙ СПАДЩИНІ О. М. БІЛЯЄВА

У час формування нового образу мовної освіти виникає потреба переосмислення усталених і набуття нових знань про методи навчання, що є умовою ефективного розв'язання актуальних завдань розвитку педагогічної теорії і практики.

Успіх та ефективність навчальної роботи залежить не лише від змісту навчання, а й від вибору методів, форм і засобів навчання.

На особливу увагу заслуговує класифікація методів навчання відомого українського лінгводидакта, професора, члена-кореспондента АПН України Олександра Михайловича Біляєва. Він наголошував на тому, що питання методів навчання української мови, зважаючи на складність і масштабність, потребують спеціального дослідження й належного висвітлення.

Ураховуючи всю різноманітність дефініцій навчального методу, науковець визнає оптимальною таку, за якої методи розглядаються як «упорядковані способи організованої діяльності вчителя й учнів, спрямовані на досягнення цілей освіти».

Надзвичайно важливим у науковій спадщині О.М. Біляєва стало питання оптимального добору методів навчання та їх застосування в шкільній практиці. У теорії й методиці навчання української мови найбільш умотивована класифікація методів за способом взаємодії вчителя й учнів на уроці, до якої належать зв'язний виклад матеріалу вчителем (розповідь), бесіда, спостереження над мовою, робота з підручником, метод вправ (роботи О. Біляєва, Л. Рожило, В. Мельничайка, М. Пентилук та ін.)

О. М. Біляєв виділяв такі способи двоєдиної діяльності: 1) учитель викладає (розповідає, пояснює) матеріал – учні слухають; 2) учитель і учні обмінюються думками з питання, що вивчається, завдяки чому роблять висновки та узагальнення, формують визначення, правила; 3) учитель організовує спостереження учнів над виучуваними фактами і явищами з наступним колективним обговоренням їх результатів; 4) учні під керівництвом учителя самостійно здобувають знання за підручником та іншими джерелами; 5) учні шляхом виконання практичних завдань і вправ здобувають потрібні знання за підручником та іншими джерелами.

Особливості використання методів навчання та їх класифікацію більш докладно О. М. Біляєв розглядав у своїх найбільш відомих працях, зокрема у монографії «Сучасний урок української мови», посібнику «Лінгводидактика рідної мови», а також у численних статтях, серед яких – «Вправи в навчанні мови», «Спостереження над мовою як метод навчання», «Доказова розповідь та евристична бесіда у навчанні мови», «Робота з підручником», «Методика вивчення української мови в школі» та інших.

Використана література

1. Біляєв О. М. Сучасний урок української мови. *Українська мова і література в школі*. 1972. № 9. С. 1–10.
2. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови: Навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2005. 180 с.
3. Галаєвська Л. В. Метод бесіди у традиційному навчанні мови. Методи навчання української мови: сучасний контекст: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора

Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ) . Педагогічна думка, м. Київ, Україна, С. 13–16

4. Галаєвська Л. В. Методи активного навчання української мови в школі (на матеріалі синтаксису й пунктуації). *Українська мова і література в школі*. 2016. № 6. С.16–21.